

Posudek disertační práce

Ladislav Čapek. Archeologické transformace v městském prostředí
(disertační práce)

Plzeň 2013

Tématem mimořádně rozsáhlé práce (2 svazky, 323 a 250 stran) je archeologická transformace, tedy postdepoziční procesy ve středověkém městě. Příslušné teorie byly dosud rozvíjeny na základě pravěkých nálezových situací, tedy reliktní sídliště. Středověké město se ovšem vyznačuje určitými zvláštnostmi, které ve výsledku ovlivňují nálezové situace. Do určité míry zde totiž byl odpad záměrně odstraňován, různým způsobem přemísťován.

Autor se této otázce vyjadřuje v rámci přístupu metodikou behaviorální archeologie (studium vztahů mezi artefakty a člověkem v rámci jeho sociálního chování), a to velmi detailně, neboť zohlednění této problematiky považuje za nedílnou součást pramenné kritiky při komplexním zpracování urbánních archeologických výzkumů.

Autor pomocí rozsáhlého aparátu statistických metod aplikovaných na keramické soubory rozfázoval časoprostorový vývoj dvou středověkých parcel v místě radnice v Českých Budějovicích, zkoumaných záchraným archeologickým výzkumem na sklonku předminulého desetiletí a charakterizoval ráz analyzovaných souborů z hlediska tvorby v rámci konkrétních stratigrafických jednotek. Lze říci, že v práci vytýčený úkol autor splnil. Je otázkou, jak by výsledek ovlivnilo, kdyby výzkum vedl sám již se záměrem užít při jeho vyhodnocení v práci představené metodiky.

Práci lze považovat za svého druhu průkopnickou, byť v řadě ohledů má své předchůdce (E. Neustupný, J. Macháček, pro středověké městské situace K. Nováček). Zde i v předchozích pracích se L. Čapek jeví jako představitel vědeckého směru (procesualismu), který se snaží pro sociální, kulturně historické a další interpretace z oblasti historických věd vytvořit maximálně exaktní podklady, čímž archeologii v některých ohledech přibližuje přírodním vědám. Na jejím základě (smysluplným výběrem užitých metodik) bude možno vypracovat únosnou metodiku (patrně v několika variantách) aplikovatelnou v širším měřítku na vyhodnocení stratifikovaných situací městských parcel. Ladislav Čapek jasně prokázal význam propracovaného deskripčního systému, který umožňuje jistou standardizaci a tudíž i srovnatelnost výsledků.

Lze říci, že pro splnění vytýčených cílů měl Mgr. L. Čapek nejlepší předpoklady – navázal na diplomovou práci obdobného tématu, kterou, dokázal dovést až do tiskové podoby, což jistě není běžné.

Autor prokázal mimořádnou znalost jak teorií zabývajících se archeologickou transformací, tak i práce s keramikou a zejména statistických metod. Dokládá to snad až příliš rozsáhlý metodický úvod, který takřka vyčerpal uvedenou problematiku. Práce je logicky členěna, dílčí témata detailně a systematicky zpracována. Také z jazykového hlediska dosahuje solidní úrovně, byť se nevyhnula občasným drobným chybám. Seznam literatury a míra jejího využití především odráží behaviorální a matematickou metodologii, poněkud méně již jiné stránky archeologické problematiky struktury středověkých parcel. Rozsáhlá příloha zahrnující stratigrafické matice, plány rozložení keramických tříd, deskripční systém, výběr nálezů a informačně bohaté, formulářově uspořádané charakteristiky jednotlivých stratigrafických jednotek (zahrnují i podstatné údaje o nalezené keramice); po doplnění o nekeramické nálezy by mohlo jít o vzor publikace archeologického pramene. V závěru najdeme i petrografickou a chemickou analýzu 10 keramických vzorků reprezentující důležité keramické třídy.

Přiznávám, že se necítím dostatečně kompetentní k posouzení užitého matematického aparátu. Je nicméně zjevné, že nelze očekávat, že užitá metodika se masově rozšíří, vždyť drtivá většina záchranných městských výzkumů nebyla vyhodnocena ani na podstatně méně detailní úrovni. Bylo by tudíž vhodné pokusit se stanovit určitý metodický standard, či minimum, aby bylo možné depoziční procesy na stratifikovaných lokalitách vůbec sledovat. Domnívám se, že základní informace vyplynou již z kvantifikace fragmentarizace ve vztahu ke keramickým třídám v rámci jednotlivých souborů ve stratigrafických jednotkách. V závěru uvádím jen několik dílčích výhrad, směřujících k eventuálnímu dotažení práce pro žádoucí publikaci. K otázce odpadu lze doplnit problematiku ztracených věcí, které se stávají součástí odpadu; specifickým místem odpadu, zahrnujícího patrně záměrně vhozené, zejména kovové předměty, byly vodní toky a nádrže. Snad by bylo vhodné alespoň pro sledovanou lokalitu charakterizovat alespoň přibližně souborem kritérií hranici mezi sekundárním a terciárním odpadem. V případě jímky 2. fáze (s. 263 aj.) by se autor mohl více zamyslet nad otázkou charakteru zde přítomného odpadu – chyběly zde celé nádoby typické pro městské jímky apod. Výskyt pouze jediné jímky (?) kontrastuje s autorovým tvrzením o hojném výskytu tohoto typu objektu v Českých Budějovicích. Co bylo příčinou zániku studní? Také doporučuji věnovat větší pozornost charakteru sídelních "objektů" na lokalitě včetně začlenění do širšího kontextu (otázka uplatnění jímek a suterénů, specifika Českých Budějovic v tomto ohledu, opožděný nástup nových prvků v zástavbě (odpadní jáma→jímka, povrchové stavby → podsklepené dřevěné domy apod., i když jsem si vědom, že v této fázi to nebylo hlavním cílem práce a proto jsou příslušné pasáže jen stručné. Na druhé straně se autor věnoval i historické topografii, která by měla doplnit podrobný výklad vývoje využívání sledovaných

městišť a souvisí (zejména při absenci zpráv z prvního století života města) se sledovaným tématem jen volně.

Práci plně doporučuji k obhajobě a po dílčích úpravách i k publikaci.

V Brně, 19. 12. 2013

PhDr Rudolf Procházka, CSc.

